

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ

Назва практики	Навчальна практика з геології
Освітній компонент	Геологія з навчальною практикою
Ступінь освіти Бакалавр/магістр/доктор філософії Освітня програма	Бакалавр ОП: Середня освіта. Географія. Біологія, ОП: Середня освіта. Географія. Фізична культура ОП: Середня освіта. Географія. Іноземна мова (англійська).
Рік викладання/ Семестр/ Курс (рік навчання)	2023-2024 н.р. II семестр I курс
Викладач	Непша Олександр Вікторович – старший викладач
Профайл викладача	https://geo.mdpu.org.ua/prirodnicho-geografichnij-fakultet/kafedra-fizichnoyi-geografiyi-i-geologi/
Контактний тел.	
E-mail:	nepsha_aleks@mdpu.org.ua
Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=1657
Консультації	Онлайн-консультації: через систему ЦОДТ МДПУ ім. Б. Хмельницького.

1. АНОТАЦІЯ

Навчальна практика з геології є складовою частиною освітнього компоненту «Геологія з навчальною практикою» і завершує теоретичні розділи дисципліни. Під час практики студенти вдосконалюють свою фахову підготовку: набувають навичок польової роботи, знайомляться з прийомами опрацювання зібраних матеріалів, розробляють рекомендації щодо організації та проведення шкільних геологічних екскурсій, знайомляться з особливостями геологічної будови районів досліджень.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Мета практики – закріплення і поглиблення знань про геологію Землі, одержаних при вивченні теоретичного курсу «Геологія з навчальною практикою» та набуття навичок польових геологічних досліджень, застосування і поглиблення знань здобувачів вищої освіти з генезису, властивостей і морфологічних ознак гірських порід та мінералів, набуття навичок розпізнавання у польових умовах результатів діяльності геологічних факторів із різними енергетичними джерелами, гірських порід, у тому числі ґрунотворних, та форм рельєфу і набуття реального практичного досвіду, навичок самостійної роботи, необхідних у подальшій професійній діяльності.

Основними завданнями навчальної практики з геології є

- Вивчити та засвоїти методи польових геологічних досліджень.
- Опанувати знаннями із опису геологічного відслонення.
- Вивчити на конкретному фактичному матеріалі характерних представників мінералів і гірських порід та процеси їх формування. Особливу увагу приділити тим мінералам і гірським породам, вивчення яких передбачено шкільною програмою.
- Навчитись працювати з гірським компасом, вести польовий геологічний щоденник.
- Опанувати знаннями із створення планів місцевості та профілів рельєфу
- Набути вміння проведення екскурсії з учнями по вивченні геології своєї місцевості.

Бази проходження практики.

Бази проходження навчальної практики визначаються на початку навчального року, укладаються договори (угоди) з організаціями, установами і визначається термін проходження.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знаходити варіанти найбільш збалансованих моделей поведінки з урахуванням бази теоретичних, методологічних, методичних аспектів освітнього процесу.

ЗК 4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії. Свідоме та цілісне осмислення мети та задач свого професійного росту та розвитку.

ЗК 11. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 15. Навички здійснення безпечної діяльності.

Фахові компетентності спеціальності

ФК 1. Володіти базовими загальними знаннями, а саме: знання з природничих і суспільних наук.

ФК 2. Здатність застосовувати на практиці фонову інформацію, інформаційно-пошукові навички, інформаційні технології для рішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.

ФК 3. Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та інших) для подальшого використання в професійній діяльності.

ФК 4. Здатність володіти іншомовною комунікативною компетентністю.

ФК 6. Володіти спеціальними знаннями та вміти користуватися інструментами природничих та соціальних наук (таких наприклад як геологія, фізична географія, гідрологія, геоморфологія, географія ґрунтів, ландшафтознавство) в обсязі достатньому для інтерпретації власних досліджень, щодо процесів і явищ, причинно-наслідкових зв'язків, які відбуваються в географічній оболонці.

ФК 7. Здатність використовувати знання, уміння й навички в галузі географії, теоретичного освоєння загальнопрофесійних дисциплін і рішення практичних завдань

4. РЕЗУЛЬТАТИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

ПРН 1. Знати сутність базових понять і термінів.

ПРН 2. Застосовувати різні джерела інформацію для розширення світогляду з подальшим застосуванням на практиці.

ПРН 9. Знаходити необхідні географічні відомості в довідниках, енциклопедіях, монографіях та джерелах географічної інформації і вміти застосовувати відомості про охорону довкілля.

ПРН 10. Вміти пояснювати зв'язок між компонентами природного середовища вміння пояснювати вплив природних умов на господарську діяльність людини.

ПРН 15. Встановлювати ступінь антропогенного впливу.

5. ОБСЯГ ПРАКТИКИ

Вид заняття	Загальна кількість годин	практичні заняття	самостійна робота
Кількість годин	45	20	25

6. ПОЛІТИКИ ПРАКТИКИ

Політика академічної поведінки та етики:

- Не пропускати та не запізнюватися на заняття за розкладом;
- Вчасно виконувати завдання практичних занять та питань самостійної роботи;
- Вчасно та самостійно підготувати звіт з практики

7. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ГЕОЛОГІЇ

7.1 СТРУКТУРА ПРАКТИКИ (ЗАГАЛЬНА)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Література	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
БЛОК 1. Підготовчий етап						
2	Тема 1. Вступ. Мета, завдання практики. Геологічна будова району практики.	Лекція (1 год) Самостійна робота (1 год.)	4,7,15	Опрацювання практичних завдань		впродовж першого дня практики
1	Тема 2. Методика роботи з геологічним компасом. Геологічне спорядження.	Практичне заняття (1 год.)	1-8	Опрацювання практичних завдань		впродовж першого дня практики
1	Тема 3. Методи польових геологічних досліджень.	Практичне заняття (1 год.)	1-8	Опрацювання практичних завдань		впродовж першого дня практики
1	Тема 4. Інструктаж з техніки безпеки та охорони життя. Правила поведінки на місцевості в районі проведення геологічних робіт.	Практичне заняття - 1 год		Вивчити правила поведінки на місцевості при геологічних роботах		впродовж першого дня практики

Блок 2. Польові геологічні дослідження						
10	Тема 5. Опис геологічного відслонення.	Практичне заняття – 4 год. Самостійна робота – 6 год.	1-8	Описати геологічне відслонення у щоденнику		впродовж другого дня практики
10	Тема 6. Відбір гірських порід та їх етикетування.	Практичне заняття - 4 год. Самостійна робота – 6 год.	1-8	Провести відбір гірських порід та мінералів у геологічному відслоненні та провести їх етикетування		впродовж третього дня практики
10	Тема 7. Геологічна робота поверхневих та підземних вод, тимчасових водних потоків. Геолого-геоморфологічні процеси на території практики Індивідуальне завдання	Лекція – 1 год. Практичне заняття - 3 год. Самостійна робота – 6 год.	1-8	Познайомитись з геологічною роботою поверхневих та підземних вод, тимчасових водних потоків а районі практики. Проаналізувати небезпечні геолого-геоморфологічні процеси на території практики Індивідуальне завдання		впродовж четвертого дня практики
Блок 3. Камеральний період						
10	Тема 8. Стратиграфічна колонка геологічного відслонення. Шкільна екскурсія по вивченню геології рідного краю. Написання звіту.	Практичне заняття – 4 год. Самостійна робота – 6 год.	1-8	Викреслити стратиграфічну колонку геологічного відслонення. Розробити план-конспект шкільної екскурсії по вивченню геології рідного краю Підготовка звіту		впродовж п'ятого дня практики

Практика завершується диференційованим заліком, який плюсується до загальної оцінки з освітнього компоненту «Геологія з навчальною практикою». Програмою передбачено п'ять чотирьох годинних занять, 25 годин на самостійну

роботу і виконання індивідуальних завдань. На заняттях оцінюється діяльність здобувача по виконанню конкретних завдань що фіксується в зошитах. Підсумкова оцінка в балах за 100-бальною шкалою, кредитно-трансферною і національною оцінкою виставляється в журнал академічної групи.

Вимоги щодо оформлення звітної документації про проходження практики.

Для звітування студент готує зошит з усіма записами практичних занять, виконаними індивідуальними завданнями і самостійною роботою. Після перевірки студент письмово відповідає на 10 тестів вибіркового виду. В кожному тесті одне запитання і чотири відповіді, з яких тільки одна правильна. Правильна відповідь оцінюється 1 балом.

Вимоги до звіту.

Звіт має включати такі складові частини:

1. Титульний аркуш;
2. Зміст;
3. Вступ;
4. Розділ 1. Фізико-географічна характеристика району проходження практики;
5. Розділ 2. Геологічна будова району практики;
6. Розділ 3. Геолого-геоморфологічні процеси на території практики;
7. Розділ 4. Польові геологічні дослідження, що проводилися під час проходження практики;
8. Розділ 5. Індивідуальні завдання
9. Розділ 6. План-конспект розробки екскурсії в природу з учнями 6-7 класів по вивченню геології своєї місцевості.
10. Висновки та рекомендації;
11. Список використаної літератури та джерел.

Звіт оформлюється на листах формату А-4. Шрифт 14, інтервал 1,5. Розмір лівого поля - 20, правого 5-10 мм, зверху й знизу - 20 - 30. Кожний новий розділ звіту треба розпочинати з нової сторінки.

До кожного виду зйомки додається абрис, журнали польових вимірювань зйомок, плани та профілі, які виконуються відповідно до вимог креслення олівцем, чорною пастою, а усі умовні знаки наносяться відповідним кольором.

Усі сторінки звіту повинні бути пронумеровані послідовно арабськими цифрами, починаючи з першої сторінки. Нумерація сторінок повинна бути наскрізною від титульного аркуша до останньої сторінки, враховуючи всі рисунки, таблиці та ін., розташовані всередині тексту або після нього. На титульному аркуші, що є першою сторінкою, номер не ставлять.

Титульний аркуш повинен вмішувати такі елементи інформації: повну назву міністерства, котрому підпорядкований вуз, повну назву вузу; повне найменування кафедри, що приймає звіт з навчальної практики; назва звіту

(повинна бути написана більш великим шрифтом); список виконавців з підписами.

Зміст починається з нової сторінки. У змісті перелічують назви, що наводяться у звіті, вказують номер сторінок, на яких вони розміщені.

Кожний розділ слід починати з нової сторінки. Підрозділи повинні мати порядкові номери в межах кожного розділу, що складається з номера розділу й підрозділу, розділених крапкою. У кінці номера підрозділу також ставлять крапку.

Назва розділів і підрозділів повинна бути короткою, відповідати змісту і писатися у вигляді назв (у червоний рядок) великими літерами.

Перенесення слів у назвах забороняється. Крапку в кінці назви не ставлять. Відстань між назвами й наступним текстом повинна дорівнювати приблизно 3-5 інтервалам.

При посиланні на літературні джерела наводять порядковий номер використаної літератури у квадратних дужках.

Усі рисунки в звіті повинні бути чіткі й виразні. При оформленні планів та профілів застосовувати рамки для їх відокремлення.

Абрис, журнал, плани і профілі виконуються на окремих листах і розміщуються послідовно одразу після посилання на них у тексті. Нумерація їх рекомендується наскрізна.

Написи слід розміщувати по можливості горизонтально, близько до деталі, до якої вони мають відношення. Розмір шрифту повинен бути не менше половини розміру шрифту у тексті. Кожний рисунок має супроводжуватися змістовним підписом, що розміщується під рисунком поряд з його номером.

При оформленні планів та профілів рисунка треба звертати увагу на правильність умовних позначень.

7.4. ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Під час виконання індивідуальних завдань здобувачі збирають матеріал для курсових і дипломних робіт, використовуючи його для доповідей на підсумкових наукових конференціях викладачів та здобувачів вищої освіти природничо-географічного факультету, на засіданнях географічного гуртка та використовуються в подальшому під час проходження активної педагогічної практики.

Виконані індивідуальні роботи входять до групового звіту з навчальної практики, як його частина.

Рекомендації до індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти

Обсяг реферату 2-4 рукописних сторінки, що розміщуються в індивідуальному щоденнику практики. Реферат обов'язково має бути ілюстрований власноруч виконаними рисунками, планами, профілями чи схемами. Список літератури має містити 2 – 5 найменувань джерел інформації.

Індивідуальні завдання здобувачі отримують при вивченні розділу Зйомки місцевості на практичних заняттях і

мають бути підготовлені до проходження навчальної практики. Таким чином, у кожній бригаді будуть фахівці із поглибленими знаннями організації та проведення певних польових робіт та зйомок місцевості. Зазначені спеціалісти мають консультувати своїх колег як у польовій період, так і при камеральній обробці та оформленні результатів польових досліджень.

№ з/п	Індивідуальне завдання
1	Геологічна діяльність поверхневих текучих вод району практики.
2	Площинний змив району практики. Утворення ярів.
3	Геологічні структури, гірські породи, їх форми залягання та геологічні процеси на аеро-, космознімках
4	Геологічна будова, корисні копалини та геологічні ексклюзиви району проведення практики
5	Геологічна діяльність вітру району проведення практики .
6	Процеси вивітрювання району практики
7	Антропогенний вплив на геологічне середовище проведення практики

Підведення підсумків практики.

1. Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики. Звітна документація оформлюється, оцінювання результатів проходження практики здійснюється відповідно до вимог, критеріїв, встановлених кафедрою та зазначених у робочій програмі практики здобувачів вищої освіти.
2. Контрольні заходи з навчальної практики у здобувачів вищої освіти відбуваються на базі практики в останній день проходження практики.
3. Навчальна практика, яка входить до складу інтегрованого освітнього компоненту (дисципліни), оцінюються за 100-бальною шкалою, а рейтинг здобувача вищої освіти з освітнього компоненту визначається як середнє арифметичне.
4. Оцінювання результатів проходження навчальної практики за визначеними кафедрою вимогами здійснюється керівником практики від кафедри. Оцінка за навчальну практику як частина інтегрованого освітнього компоненту (модуль) фіксується у журналі обліку роботи академічної групи за підписом керівника практики від кафедри.

8. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Критерії оцінювання:

Діяльність студента на кожному 4-годинному практичному занятті оцінюється так:

- аналіз дидактичних матеріалів, документації, засобів навчання та ін. і обговорення в групі 1-5 балів;
- виконання практичних завдань 2 - 5 балів;
- оформлення щоденника 1-5 балів.

Максимальна кількість балів -15

5 балів – студент демонструє вміння роботи аналіз нормативних документів, оцінювати їх відповідність часу, значущість, мету, Правильно, відповідно вимогам оформлює в зошиті відповіді на завдання з планування навчальної роботи, аналізу засобів навчання кабінету хімії тощо;

4 бали – студент виділяє суттєве, головне при аналізі матеріалів нормативної бази хімічної освіти, планів навчальної роботи учителя та ін., проте відповіді і практичні дії не відрізняються оригінальністю, мають незначні помилки при визначенні мети, структури, потреби для учителя хімії як регулятивного документа. В оформленні зошита порушена логіка відповіді, є несуттєві помилки.

3 бали – завдання виконані не менш, ніж на 60% навчального матеріалу. В обговоренні теоретичних питань студент не може чітко визначити призначення і необхідність певного документа. В зошиті оформлено відповіді коротко і неповністю.

2 бали – завдання виконані менше, ніж на половину. Студент погано орієнтується у призначенні нормативних документів, що стосуються хімічної освіти.

1 бал- студент має уявлення про існування певних законів про освіту, стандарту середньої освіти, шкільної документації, але не може чітко визначити їхнє призначення, структуру. Відповіді в зошиті представлені не на всі завдання.

Виконання самостійної роботи з тем або окремих питань програми практики оцінюється 1-5 балами.

Виконане повністю індивідуальне завдання максимально оцінюється 10 балами.

Залік проводиться на підсумковій конференції з практики із захистом звіту.

Якісними критеріями оцінювання виконання індивідуальних завдань студентами є:

1. Повнота виконання завдання: елементарна: фрагментарна; повна; неповна.
2. Рівень самостійності студента: під керівництвом викладача; консультація викладача; самостійно
3. Сформованість навчально-інформаційних умінь (робота з інформаційними джерелами, спостереження).
4. Сформованість навчально-інтелектуальних умінь (визначення понять, аналіз, порівняння, систематизація,

узагальнення, вміння відповідати на запитання, виконувати творчі завдання).

5. Рівень сформованості фахових методичних вмінь (вміння застосовувати на практиці набуті знання):

- низький – володіння умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу;
- середній – уміння вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань;
- достатній – застосовує набуті знання у стандартних практичних ситуаціях;
- високий – володіння умінням творчо-пошукової діяльності.

Підсумкова оцінка за практику нараховується наступним чином:

Види діяльності	Бали
Практичні заняття за п'ять днів	1-75
Самостійна робота	1-5
Індивідуальне завдання	1-10
Виконання тестів	1-10
Загальна сума	1-100

Виставляється в академічний журнал в балах за 100-бальною шкалою, кредитно-трансферною і національною оцінкою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для диференційованого заліку	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного проходження практики	не зараховано з можливістю повторного

			проходження практики
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики	не зараховано з обов'язковим повторним проходже нням практики

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Бакка М.Т., Ремезова О.О. Основи геології. Житомир: РВВ ЖІТІ, 2000. 380с.
2. Геологія з основами мінералогії: навч. Посібник / Д.Г. Тихоненко, В.В. Дегтярьов, М.А. Щуковський та ін. К.: Вища освіта, 2003. 287 с.
3. Ковальчук М.С., Довгінка У.С. Геологія і геоморфологія: навч. посіб. К.: НАУ, 2017. 236 с.
4. Лещух Р.Й., Пашенко В.Г., Смішко Р.М. Геологічна практика на Поділлі та в Українських Карпатах : навч.-метод. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. 244 с
5. Паранько І.С., Сіворонов ПА.О., Євтехов В.Д. Загальна геологія. Навч. посіб. Кривий Ріг: Мінерал, 2003. 464 с.
6. Свинко Й.М., Сивий М.Я. Геологія. К.: Либідь, 2003. 480 с.
7. Сіворонов А.О., Генералова Л.В., Дворжак Т.С. Польові геологічні практики: навч.-метод. посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 226 с.
8. Чирка В.Г. Геологія. Текст лекцій. НПУ ім. М.П. Драгоманова. К., 2005. 305 с.

Допоміжна:

9. Державна геологічна карта України Масштаб 1:200 000 Аркуш М-36-ХІІІ Київ.
10. Іськов С.С. Гідрогеологія Ч. 1 Основи гідрогеології: навч. посібник. Житомир: ЖДТУ, 2012. 348 с.
11. Металічні корисні копалини України: Підручник / В.А. Михайлов, та ін. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. 463 с.
12. Неметалічні корисні копалини України: Підручник / В.А. Михайлов. та ін. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. 425 с.
13. Рудько Г.І., Адаменко О.М., Чепіжко О.В., Крочак М.Д. Геологія з основами геоморфології: підручник для студентів екологічних і географічних спеціальностей. Чернівці: «Букрек», 2010. 400 с.

14. Сивий М.Я., Сивий Й.М. Геологія. Практикум: навч. посібник. К.: Либідь, 2006. 248 с.
15. Фізична географія Запорізької області: хрестоматія / Л.М. Даценко, В.В. Молодиченко, В.П. Воровка та ін. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. 200 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://www.mindat.org/>
2. <http://rus-img2>
3. <http://www.geokniga.org/inbox/3155>
4. <http://geoinf.kiev.ua/wp/kartograma.htm>
5. <http://supermaps.ukrdgri.gov.ua/geologymap/default.aspx>
5. <http://supermaps.ukrdgri.gov.ua/tectonicsmap/default.aspx>
7. <http://supermaps.ukrdgri.gov.ua/landmarks/default.aspx>